

פרפראות לפרשת השבוע

מחלקת חזקוני
ומספד"ק

בס"ד פרשת ויקהל – פרשה תשפ"ה
מתוך ספר דברות גרשון להגה"צ ר' גרשון שטיינברג זצ"ל

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. איתא בספרים הקדושים, שאף על פי שאש של הגיהנום נכבית בשבת, אך מי שמחלל את השבת מדליקים את הגיהנום במיוחד בשבילו כדי לעונשו, וזה שמזהירה התורה, שלא יגרמו ע"י חילול שבת שיבעירו את אש הגיהנום בשבילו. עוד אמרו חכמינו ז"ל, כי חטא חילול שבת, גורם לשריפות ח"ו, וזה מה שמרמזת התורה, שלא תגרמו שיבערו אש במושבותיכם, בגלל יום השבת, שמחללים את השבת ח"ו. וכמו"כ אם נוהרים מחלל את השבת, זה גורם שלא יהיו שום שריפות בבתינו.

עוד מרמזים בספרים הקדושים, שבשבת קודש יש להימנע במיוחד מלהבעיר את אש המחלוקת, שאז בני אדם מצויין בבתי כנסת, ואינם טרודים במלאכתם, והיצר הרע מוצא לו מקום דוקא ביום קדוש כזה להלהיב את האנשים לויכוחים ומחלוקת ח"ו, וזהו שאמרה התורה לא תבערו אש... ביום השבת.

אשר צוה ה' לאמר. רמז שיש לפרסם עושי המצוה שנודרים ונודבים לצורכי דברים שבקדושה, אע"פ שבשאר צדקה יש ליתן בסתר, אך בצדקה לצורך מצוה יש לפרסם וכדברי שו"ת הרשב"א ח"א סי' תקפא.

מזבח הקטרת, למה נקרא "מזבח", שעל ידו זובחים את היצר הרע (זוה"ר).

וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טו את העוים. וכתב רש"י, היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העוים טוין אותן. ולכאורה קשה שברש"י מבואר שזו אומנות מיוחדת, ובפסוק כתוב שהיתה כאן חכמה, אלא החכמה שלהן היתה, שהרי אין הנשים בכלל מצות הקמת המשכן, שהיא מצוה שהזמן גרמא, שזמנה רק בחול ולא בשבת, ולכן הם טו כשהיה הצמר עדיין מחובר על העוים, שזה רק איסור שבות מדרבנן, ואיסור שבות מותר בעבודת המשכן גם בשבת ונמצא שאין מצות הטויה מצוה שהזמן גרמא, שהרי גם בשבת מותר, נמצא שהנשים השכילו לעשות, שגם הם יהיו בכלל מצות הקמת המשכן, וזה הכוונה "חכמת לב". עוד טעם שהיו צריכים לטוות דווקא מעל גבי העוים, מפני שהדין הוא שבעלי חיים, וכן כל המחובר לבעלי חיים אינם מקבלים טומאה, לכן הם טו כשעוד מחובר לעוים שלא יקבל טומאה, וזו היא החכמה.

והנשאים הביאו את אבני השפה. למה כתוב הנשאים חסר י', כתב רש"י, לפי שנתעצלו תחלה נחסרה אות משמם. והטעם שנחסרה דוקא האות י', מפני שהם פרשו מן הציבור, לכן נחסרה האות י', שמשמשת לסימן של רבים, ש"נשיא" הוא לשון יחיד. ו"נשיא" הוא לשון רבים, נמצא דה"ר מרמז על רבים, לרמז שהם פרשו מן הרבים. ובתרגום יונתן בן עוזיאל כתב על "והנשאים" וענני שמיא אזלין לפישון ודליין מתמן ית אבני וכו', פירוש, שהנשיאים הכוונה לעננים שהביאו את אבני השפה, ובספר תוס' השלם (תוספות מכת"י) כתוב דלכן כתוב חסר י', שהפירוש הוא עננים. ויש אומרים דחסר י' משום שלא טרחו בזה אלא העננים הביאים.

ובעלי המוסר פירשו, שבגלל שהם הביאו דבר מסוים וחשוב כל כך שהיה בולט לכל, והיה יכול הדבר להביאם לידי גאווה והרגשת סיפוק, לכן כתוב לשון חסר.

בצלאל בן אורי בן חור. מדוע מייחסת התורה את בצלאל גם אחר זקנו חור, מפרש רש"י, מפני שחור היה בנה של מרים הנביאה, לכן זכה בצלאל לעשות את המשכן. ויש אומרים שלכן זכה לכן

ויקהל משה וכו', וביום השביעי יהיה לכם קדש. רבותינו בעלי אגדה אומרים מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד, אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני. (ילקוט)

עוד יש במדרש, אמרה תורה לפני הקב"ה, רבש"ע, כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו ואני מה תהא עלי. אמר לה, יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמה, שהם בטלים ממלאכתם ויכולים לעסוק כך.

בירושלמי (שבת טו, ג) כתוב רבי חגי אמר, לא נתנו שבתות וי"ט אלא לאכילה ושתייה כו', ורבי ברכיה בשם רבי חייא אמר, לא נתנו שבתות וי"ט אלא לעסוק בדברי תורה. ובתנחומא מפרש שאין כאן מחלוקת, מה דאמר רבי ברכיה לתלמוד תורה אלו הפועלים שהן עסוקין במלאכה כל ימות השבוע ובשבת הן מתאספין לעסוק בדברי תורה. ומה שאמר רבי חגי לתענוג אלו תלמידי חכמים שהם יגיעים בתורה כל ימי השבוע ובשבת הן מתענגים, וכתב השלה"ק שחס ושלום לומר שת"ח יכלו כל היום בתענוג, רק ימשכו בתענוג יותר משאר הימים, אבל חלילה לפרוש מן התורה, וכולי עלמא מודים בשבת נתנה תורה, ואדרבה חייב אדם לראות בכל שבת ושבת לחדש חידושי התורה כמו שאמרו בזה"ר (ח"ג קעג, א) שבמוצאי שבת בחזרת נשמה יתירה למקומה שואל אותה הקדוש ברוך הוא מה חידוש היה מחדש בתורה

ויקהל משה. וברש"י שזה היה למחרת יום הכיפורים. דרך ומנהג העולם לפייס איש את חבירו בערב יום הכיפורים, אך יש לדאוג שגם למחרת יום הכיפורים, להמשיך ולהתקהל ביחד ולחיות בשלום ובאחווה. וזה הכוונה ויקהל משה "למחרת" יום הכיפורים.

ויקהל משה "למחרת" יום הכיפורים. רבים מקשים למה אנחנו עושים סוכות בתשרי כיון שהוא נגד היקף ענני כבוד היה ראוי לעשותו בניסן כי בניסן היה תחילת היקף עננים, אמנם י"ל לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים ולא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, והנה ממחרת יום הכיפורים היה מש"כ ויקהל משה וצוה על מלאכת המשכן, דהיינו י"א בתשרי, בשני ימים הביאו את הנדבות, שכתוב בהמשך הפרשה (לו. ג) והעם הביאו עוד נדבה בבוקר בבוקר, הרי עוד ב' ימים, י"ב וי"ג בתשרי, ובי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשא את הזהב במנין ומשקל, ובחמשה עשר התחילו לעשות המשכן, ואז חזרו הענני כבוד ולכך אנו עושים סוכות בט"ז בתשרי. (בשם הגר"א)

ששת ימים תעשה מלאכה. חז"ל אומרים, שאם ישראל עושין רצונו של מקום, אז מלאכתם נעשית ע"י אחרים. ולכן כתוב תַעֲשֶׂה, שמעצמה היא נעשית. שהקב"ה יזמין לו את כל מה שצריך בששת ימי השבוע, ע"י שמירת השבת.

שבת שבתון. למה כתוב בכפל לשון, להורות שגם אוכל נפש אסור. ובזה"ר כתיב, "שבת" בא לומר לאיסור מלאכה,

"שבתון" לאיסור דיבור, וכמו שאמרו חז"ל, שבקושי התירו לנחם אבל בשבת. ויש שרמזו עוזר לשובתים בשביעי בחריש, לאלו השובתים ביום השביעי "בחריש" היינו בשתיקה, שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך בחול.

בצלאל, מפני הזכות שמסר זקנו חור את נפשו במעשה העגל, כאשר סירב לעשות את העגל, והרגו אותו. וגם להורות לנו, שע"י מעשה הקמת המשכן שעשה נכדו של חור, זה סימן שנתכפר להם לישראל עוון העגל, שאם לא כן לא היה יכול בצלאל שהוא נכדו של חור שנהרג במעשה העגל לעשות המשכן, שאין קטיגור נעשה סניגור. וגם דמסירות נפש צריך להיות שלא בחקירה והתחכמות יתירה, דהחקירה תעכב ברצון פנימי מלמסור נפשו על קדוש השי"ת כעדות החסיד יעב"ץ, ונחשון בן עמינדב שהיה נשיא שבט יהודה מסר עצמו בים במסירות נפש, וכן חור מסר עצמו בעגל, ולכן אמר שבעבור זה שלא חקרו ולא נתחכמו יותר מדאי לכן וימלא אותו רוח אלקים בחכמה ובדעת וגו', וזהו שכתוב בן חור למטה יהודה (משך חכמה).

עוד פירוש דהנה בשלמא הקב"ה היה צריך לפרט את יחוסו של בצלאל עד סבו כדי שידע משה מי הוא בצלאל האמיתי ולא יקח בצלאל אחר במקומו, אבל משה לבני ישראל היה יכול לומר רק בצלאל ושם אביו ולא היה צריך לפרט את יחוסו בשלשה דורות אלא משה עשה כך כדי שלא יחשדו בו בני ישראל שלקח בצלאל אחר במקום בצלאל האמיתי, וכדי להבין מדוע חשב משה שבני ישראל מעלים על דעתם חשד כזה פי' רש"י ש"חור בנה של מרים היה" וא"כ היה משה דודו של בצלאל וזה בודאי סיבה שיחשדו שבוחר בו משום הקורבה המשפחתית ולפיכך חזר משה על יחוסו של בצלאל כפי הלשון שאמר לו השם יתברך.

בפרק ל"ז פסוק א' כתוב, "ועשה" בצלאל, ועשה הוא מלשון ציווי שיעשה כך וכך, אבל התרגום אומר ועבד דהיינו שעשה, והמהרי"ל דיסקין מגיה בתרגום ויעבד לשון ציווי, וכן יש בחומשים ישנים. וכן כתוב ברש"י גמרא מכות י"ב. ועשה לשון ציווי.

ועשה בצלאל... את כל מלאכת עבודת הקדש. וקשה שהרי כאן עדיין אפילו תרומת המשכן לא היתה, וכל שכן עשיית מלאכת המשכן עדיין לא נעשתה, ואיך שייך לכתוב ועשה שמשמע שעשה כבר. ומתרץ האור החיים הק', שהפירוש של ועשה בצלאל, הכוונה שעשה את הכלים שבהם עושים את כל המלאכות, והיינו כלי האומנות שבהם עשו את עבודת המשכן.

והמלאכה היתה דים... והותר. למה נשאר, כדי שלא יתגאה התורם בזה שהוא תרם, שאפשר שתרומתו מהנשאר, ויש אומרים עוד פירוש שהיה נס שגם מה שהיה מיותר נכנס לחשבון והיה נצרך למלאכת המשכן. ויש אומרים כדי שלא יוכלו לומר שאם לא תרמתי לא היה משכן ורק בזכות תרומתו נבנה המשכן, ואין המשכן שהוא מקומו של השכינה ראוי להיות ע"י גבה לב ומתגאה.

ויעש בצלאל את הארון. מה הטעם שדווקא אצל הארון נזכר שמו של בצלאל, ולא על שאר הכלים. מבאר רש"י, לפי שנתן נפשו (שמסר נפשו) על המלאכה יותר משאר החכמים (שהארון היתה בו קדושה גדולה, לכן היה בצלאל מטריח בעצמו, שפתי חכמים) לכן נקראת על שמו.

ויש שפירשו, שכל כלי המשכן נעשו גם בזמן בית המקדש הראשון והשני, וכן עתידים להיעשות גם בבית המקדש השלישי לעתיד לבוא בב"א, אבל הארון שעשה בצלאל נגנז, ושוב לא עשו עוד ארון, ולעתיד לבוא יהיה אותו ארון שעשה בצלאל, לכן הארון נקרא על שמו.

ויעש את הכיור נחשת... במראת הצבאת. במראת הצבאת אלו המראות שהיו משתמשין בהם הנשים במצרים, רש"י. והטעם שנעשה הכיור דוקא מהמראות הללו, מפני שהרי מהמים של הכיור היו משתמשים בשביל נשים סוטות, לפיכך נדבו הנשים הצדקניות את הכיור, להראות שהם צנועות וכשרות, ואינן מתייראות כלל מהמים של הכיור. ועפ"י דרך המוסר, שכאשר הכהנים באים לרחוץ את

עצמם ולהיטהר, אין להם לתלות החסרון באחרים רק בעצמם, וזה הכוונה של המראות שעל ידם רואים את נגעי עצמו, כמו שאמר חז"ל כל נגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו.

שאלה, למה במנורה מותר שהיו מעלות-מדרגות ובמזבח אסור מעלות, והתירוץ הוא מפני שהכבש של המזבח יש לו קדושה כמו המזבח עצמו, והראיה שאם העלו אברים ופדרים על הכבש אינו נפסל בלינה, ואם אחד רוצה לעלות במדרגות למזבח מצד אחר לא מהצד שצריך להיות הכבש מותר, ששם אין קדושת מזבח, ולכן במנורה שאין במקום המעלות קדושת מנורה מותר לעלות במדרגות. ל"ט מלאכות אנו לומדים ממלאכת המשכן ורמז לזה ל"ט פעמים כתוב בתורה המלה מלאכה (שבת מ"ט) ואע"פ שכתוב מ' פעמים מלאכה, מ"מ אחד מהם אין הכוונה למלאכה – או אצל יוסף לעשות מלאכתו או זהמלאכה היתה דים', גם אלה בגימטריא 36, דברים "ה"דברים עוד שלש (שבת צ"ו).

י"א מלאכות בפת, (במשכן הכינו סמנים לצבע). י"ג במלאכת האריגה, (במשכן הכינו יריעות). ז' מלאכות העור, ח' שונות 6 מהם דבר והיפוכו בונה וסותר כותב ומוחק מכבה מבעיר, מכה בפטיש ומוציא מרשות לרשות, מכה בפטיש פירוש גומר הכלי.

שתי מלאכות כתובות במפורש בפרשה הבערה והוצאה מרשות לרשות.

פרשת פרה: טעם קריאת פרשה זו, לפי שבזמן שבית המקדש היה קיים היו מקריבים את קרבן הפסח, ואין טמא מת יכול להקריבו אלא אם כן נטהר קודם לכן על ידי אפר הפרה, וצריך להזכיר ולהודיע לכל מי שנטמא במת להיטהר מטומאתו כדי שיוכל להקריב את הפסח בזמנו.

והקדימו לזרז על כך לפני חודש ניסן לפי שהרחוקים מירושלים כבר התחילו ליצאת מעריהם בראש חודש ניסן כדי לעלות לירושלים, ובעוד שכל אחד בביתו ובעירו, מזכירים לו שאם נטמא במת שיטהר תחלה. ואף שבעונותיו הרבים חרב בית המקדש ואין לו לא פסח ולא טהרה לאכול מבשר הקודש של הקרבנות, בכל זאת אנו לומדים מצוותיה ודיניה ומתפללים לפניו יתברך שמו שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה, ועל ידי לימוד הלכותיה יחשב לנו כאילו נטהרנו מטומאתנו.

יש אומרים שגם קריאת פרשת פרה היא מדאורייתא, ודעת רוב הפוסקים שקריאה זו היא מדרבנן, בספר ערוך השולחן, ובספר דובב מישרים מביאים מקורות על זה.

וכתב המשנה ברורה (סימן תרפ"ה ס"ק טו) דאפילו במצוה דרבנן גם כן צריך לבין ליצאת ידי המצוה.

ויקחו "אליך" הקב"ה אמר למשה רק אליך אני מגלה טעמה של פרה אדומה, ולא לאחר, ואפילו שלמה המלך שהכתוב אומר עליו ויחכם מכל האדם שהיה בקי בכל מיני חכמה, לא השיג סודה של פרה אדומה, וזהו שאמר: אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני (קהלת ז'), כלומר: חשבתי בלבי שאני אחכים ואגיע להבין סודה של פרה אדומה, והנה היא רחוקה ממני, "והיא רחוקה" בגימטריא "פרה אדומה".

פרשת ויקהל 122 פסוקים. יש בה מצות לא תעשה אחת מוציאים 2 ספרי תורה: (1) פרשת השבוע. (2) פרשת חוקת פתחילתה, עד הערב. הפטרה: "ויהי דבר ה'" (יחזקאל ל"ו).

ברכי נפשי

הדלקת הנרות: 5:13

שקיעה: 5:54 מוצאי שבת: 6:27 ר"ת: 7:06

סוף זמן ק"ש מ"א: 7:57

אליכטיגין פריילאכין שבת קודש

לע"נ הגה"צ ר' גרשון אביגדור ב"ר חיים זצ"ל נלב"ע י"ג תשרי תשע"ב